

הי של ספינה

אוצרות הדף היומי

הרב יוסף חיים אוהב ציון

מעצי אשרה מדוע כשר, הרי כתותי מיכתת שיעוריה.

ותירצו התוס' (ד"ה אבל) ב' תירוצים א. כיון ששיעור רוחב הלחי, אפילו משהו, ויכול לעשותו קו דק מאד, לא החמירו חכמים בשיעור קטן כל כך. ב. לעניין לחי קיימא לן שאפשר לעשותו גם על ידי סיד טחוי בכותל הבולט משהו, ואין צורך שהלחי יהיה עשוי מגוש אחד, ולכן גם כשאומרים כתותי מיכתת שיעורא, ואנו רואים את הלחי כאפר שרוף, עדיין כשר הוא ללחי, ולא גרוע מסיד טחוי, שכל זמן שעומד ברוח מצויה כשר.

וכתב הגר"מ פיינשטיין באגרות משה (קדשים סימן כו ענף א) לבאר בכוונת התוס' בתירוצם השני דהיות ובלחי אין צריך את החיבור מצד שצריך להיות אחד, אלא צריך את החיבור רק כדי שלא יהיו ניטלים ומתפזרים ברוח, ואילו ידבק כתייתם מפורדים כל אחד בפני עצמו בכותל יהיה כשר, אם כן החיבור עושה רק שלא יתפרדו הכתייתם זה מזה, ליכא בזה פסול של כתותי מיכתת שיעוריה. אמנם התוס' בתירוצם הראשון סבירא להו דגם בזה יש פסול מיכתת שיעוריה, רק בלחי שהוא שיעור זוטא לא החמירו רבנן.

והנפקא מינה בין שני הפירושים, בדין שמן של ערלה לנר חנוכה, דאין נצרך שהשמן יהיה אחד ולא אכפת לנו שזה דולק כטיפות מופרדות, וכן בקרבן מבהמת עיר הנידחת אין צריך שלא יהיו מופרדין בזריקה ובהקטרה, ואם היה זריקה אחת אף שנחשבין כמופרדין כשר, דלתירץ א' בתוס' אמרינן בשמן ובקרבן הנ"ל כתותי מיכתת שיעוריה ופסול ולתירוץ השני יהיה כשר השמן של ערלה לנר חנוכה ובהמת עיר הנדחת לקורבן.

ולפי זה, מה שכתב המהרש"א בחולין (קא.) על דברי התוס' שם (בסוף ד"ה למעוטי), דבקרבן בהמת עיר הנידחת אמרינן ביה כתותי מיכתת שיעוריה, וכן מה שהביא בשערי תשובה (או"ח סימן תרעג) בשם לקט הקמח ששמן של ערלה פסול לנר חנוכה מטעם כתותי מיכתת שיעוריה, הוא רק לתירוץ א' שבתוס' כאן. ומרן רבינו זי"ע בספרו חזון עובדיה חנוכה (עמוד

אלעזר (ח"ד סימן לד) מהסוגיא דמסכת סוכה (דף ג:) שסוכה גבוהה יותר מעשרים אמה, ומיעטה בכרים וכסתות, אפילו אם ביטל אותם, בטלה דעתו אצל כל אדם, ולא נחשב למיעוט, ואם כן כל שכן בארנקי מלא מעות שלא ייחשב הביטול.

ותירץ המנחת אלעזר, דיש לומר דמשום איסור שבת שירא לנפשו שלא יכשל, על כן מבטל הכיס והארנקי גם עם כל ממונו, כדפסקינן באורח חיים (סימן תרנו), דמחוייב לתת את כל ממונו כדי שלא יעבור על איסור לא תעשה, הגם שזה רק חשש איסור דרבנן של עירוב חצרות וכרמלית. והביא מהפרי מגדים (שם באשל אברהם סק"ח) שנסתפק אם חייב לתת כל ממונו כדי לא לעבור על איסור דרבנן. והביא מזה סייעתא לפשוט את ספיקו של הפרי מגדים, שנראה מסוגיין שחייב אדם להפסיד כל ממונו, אפילו כדי לא לעבור על איסור דרבנן.

וכדברים הללו כתבו החוות יאיר והרדב"ז (הובאו בפתחי תשובה יו"ד סימן קנז סק"ד), אך בדרכי תשובה (שם ס"ק יז-יח) הביא כמה פוסקים שנחלקו וסבירא להו שאין אדם חייב להוציא כל ממונו כדי שלא לעבור על איסור דרבנן. וראה מה שכתב בזה מו"ר הראש"ל הגאון הגדול רבי יצחק יוסף בילקוט יוסף על הלכות כלאים (עמוד תרסה).

"אבל קורה כתותי מיכתת שיעוריה"

הדלקת נר חנוכה בשמן זית של ערלה

מבואר בגמרא שקורה שנאמר בה דין של שיעור טפח, אם עשאוה מעצי אשרה האסורים בהנאה, מיכתת שיעוריה ונחשב שאין בה טפח ופסולה, וכך נפסק בשלחן ערוך (סימן שסג סעיף טז) כדעה הפוסלת קורה זו. אך מנגד לחי שנעשה מעצי אשרה כשר. והקשו הראשונים הרי גם לחי צריך שיעור בגבהו, דלחי צריך שיהא בו גובה עשרה טפחים, ואם כן כשנעשה

עז.
"כותל שבין שתי חצירות צידו אחד גבוה עשרה טפחים משום דהוה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה"

האם חורים למעלה מי' טפחים צריכים בדיקת חמץ

מכח דברי הגמ' האלו דלמעלה מי' טפחים תשמישו קשה, חלק הפרי חדש (סימן תלג ס"ק ד) על הטור והבית יוסף שם שכתבו דהחורים שלמעלה מעשרה טפחים צריכים בדיקה דעיקר תשמיש האדם הוא למעלה מעשרה, דכאן הלא מבואר דלמעלה מעשרה הוי תשמישו קשה, והוכיח מזה דרק גבוהים עשרה טפחים דיקא ניחא תשמישם, אבל למעלה מעשרה כבר לא ניחא תשמישיה, עיין שם.

אמנם בספר תוספת שבת (סימן שעב ס"ו ס"ק כד) כתב דאישתמיטתייהו דברי רש"י ותוס' לקמן (פד: ד"ה בכומתא וסודרא) דכתבו דמשאוי כבד לא ניחא תשמישתייה למעלה מי', אבל בכומתא וסודרא וכדומה דמשאן קל ודאי תשמיש נוח והגון הוא למעלה מי', עיין שם.

עפ.
"טומאה אשבת קרמית הנח איסור שבת דאפילו ארנקי נמי מכטל איניש"

האם צריך לתת כל ממונו שלא לעבור איסור דרבנן

פירש רש"י: "ארנקי - כיס מלא מעות". כלומר, שתי חצרות שיש ביניהן חריץ, ורוצות לערב יחד, אם בחריץ יש ארנקי מלא מעות, הוא מתבטל לקרקע ונחשב כאילו החריץ מלא והחצרות מחוברות יחד. והקשה במנחת

פב) פסק לאסור להדליק נר חנוכה בשמן זית של ערלה.

פב.

"אין מערבין אלא לדבר מצוה"

האם נאמר דין זה גם במערב ברגליו

פירש רש"י, שלא התירו חכמים לצאת חוץ לתחום על ידי עירוב אלא לדבר מצוה. ומשמע דסבירא ליה שאף לאחר שעירב כדת לדבר מצוה, אינו רשאי לצאת חוץ לתחום לדבר הרשות. ומרן רבינו ז"ע במאור ישראל כאן העיר ז"ל: "כתב הטור (בסימן תט"ו) שלאחר שעירב לדבר מצוה יכול לצאת אף לדבר הרשות. וכן פסק הרמ"א. ובחידושי הרש"ש (לעיל לא.) ד"ה קסבר הוכיח מהסוגיא שם כדברי רש"י ושלא כהטור והרמ"א. והנה מרן הב"י הביא בשם הרשב"א דהיינו דוקא במערב בפת, אבל במערב ברגליו קנה שביטה אפילו לדבר הרשות."

וסיים מרן: "ונראה לי שאפילו לכתחילה יכול לערב ברגליו לדבר הרשות. ולא אמרו אין מערבין אלא לדבר מצוה אלא במערב בפת, שאינו מן הדין, אלא כדי להקל על העשיר וכו'. גם המאירי כאן כתב שכל שמערב ברגליו לית דין ולית דין שעירובו עירוב אף לדבר הרשות. ועיין בפסחים (מט.) ההולך להציל מן העכו"ם ומן הנהר ולשבות שביטת הרשות יחזור מיד. ופירש רש"י, לשבות שביטת הרשות, שהולך להחשיך על התחום לקנות שביטה שם כדי שיהיה לו משם ולהלן אלפים אמה לילך למחר לדבר הרשות. והקשו התוס', דאם כן תקשי למאן דאמר (בעירובין לא.) שאין מערבין אלא לדבר מצוה. ולפי דברי הרשב"א לא קשה מידי, דהכא מיירי במערב בפת, והתם במערב ברגליו. ועל כל פנים מדברי התוס' נראה דלא סבירא להו כדברי הרשב"א. וכ"כ במחצית השקל (סי' תמ"ד ס"ק י"ג) דמוכח מהתוס' פסחים דס"ל דלא כהרשב"א. ומיהו רש"י שם יסבור כדברי הרשב"א. ועיין בהרא"ש (פ"ג דפסחים סי' ח') שהיתה לו גירסא אחרת ברש"י."

"דאפילו בר שש נמי בצוותא דאמיה ניחא ליה"

עד איזה גיל חייב האב במזונות כשהבן אצל אמו

הרמב"ם (בפרק כא מהלכות אישות הלכה יז) פוסק ז"ל: "הגרובה אין לה מזונות אף על פי

לאסוקי שמעתתא

"תפרה בקיסם" (פא.)

לחבר עוקץ האתרוג במחט

כתב מרן רבינו זצ"ל בספרו חזון עובדיה סוכות (עמוד רסז): "בשו"ת בית יעקב (סי' קמב) התיר לחבר העוקץ באתרוג ע"י מחט, באופן שאינו ניכר, ורק יזהר שלא יעבור המחט לחדרי הזרע, אלא בעובי האתרוג. והביא ראיה מעירובין (פא.), תפרה בקיסם מערבין לו בה. וכן פסק בש"ע (סי' שסו ס"ו) ז"ל: "אין מערבין בפרוסה, אלא בשלימה, ואם נפרסה וחיברה בקיסם ואינו ניכר שנפרסה מערבין בה." והכי נמי אמרינן בסוכה (לז.) כיון דחבריה כגופיה דמי ליה. ע"כ. והשבות יעקב ח"א (סי' לה) השיג עליו, שאין ראיה מההיא דעירובין, דהתם הטעם שצריך להיות לחם שלם משום איבה, שלא יאמר אני נתתי שלימה ואתה נותן פרוסה, לכן כשמחבר הפרוסות ביחד ע"י קיסם בענין שאינו ניכר שהוא פרוס תו ליכא איבה. מה שאין כן כל היכא דבעינן לקיחה תמה מהתורה, כל שאינו מחובר בתולדתו, חיבורו ע"י אדם לא הוי חיבור וכו'. וההיא דסוכה (לז.) לא מיירי אלא לענין לקיחה ע"י דבר אחר, מה שאין כן לעשות הדבר שלם ולא חסר ודאי דלא מהני חיבור ע"י אדם. ע"כ.

"גם הפנים מאירות בחידושי לזבחים (קה:): דחה ראית הבית יעקב הנ"ל מההיא דעירובין, דשאני התם שכל שחיבר הפרוסה ליכא איבה, אבל בעלמא אין חיבורי אדם חיבור. ע"ש. וכן בספר מטה אהרן מערכת ח' (דף קכ"ט סע"ב) כתב לתמוה על דברי הרב בית יעקב מהא דקיימא לן בתוספתא דאהלות (פ"ד) חיבורי אדם אינם חיבור. גם הגאון מהר"י נג'אר בספר מועדי ה' (דף פד סע"א) תמה על הבית יעקב מהתוספתא הנ"ל שחיבורי אדם אינם חיבור וכו'. ע"ש. וכן העיר בקיצור המהרי"ט אלגאזי בספר קהלת יעקב (מענה לשון ח"ב, לשון חכמים אות רנ"ב). ע"כ. גם הגאון רבי יצחק דוד הלוי גאב"ד וירצבורג בהגהות יצחק ירנן על ספר מאה שערים של רבינו יצחק בן גיאת (עמוד ק"ח, אות קנ"א), תמה על הרב בית יעקב מהתוספתא שהביאה רבינו יצחק בן גיאת שם לענין אתרוג של מצוה. ע"ש. (ועיין מ"ש עליו בשו"ת בנין ציון ח"א סי' מ.) וכן האליה רבה (ס"ק י"ד) דחה הראיה מסוכה כאמור. ע"ש. וכן הסכים הרב ערוך לנר בבכורי יעקב (ס"ק כ"ו). ע"ש.

"וכבר קדם בזה המאירי בספר מגן אבות (עמוד ק"ל), וכתב, קצת מהרבנים שבדורינו הכשירו באתרוג שנחלק ושוב נתחבר ע"י מחט, וכבר קבלו תשובתם ממני, שלא נאמר כן אלא לענין השלמת שיעור כביצה לטומאת אוכלים, אבל לענין הכשר למצוה לא. וכבר שנינו בתוספתא (עוקצין פ"א ה"ז), אתרוג שנפרץ ותחבו בכוש או בקיסם אין זה חיבור, שאין חיבורי אדם חיבור. ע"ש. וכן הרב רוב דגן הלוי (בהגהותיו על הש"ע דף קנ"ז ע"א) העיר על הרב בית יעקב הנ"ל מהתוספתא הנ"ל, שחיבורי אדם אינו חיבור לצאת בו ידי חובה, וכמ"ש הר"ש (פ"ג דאהלות מ"ד)."

בן שש והלא הוא חייב לחנכו בתורה בן ארבע ובן חמש ואין יחנכנו והוא גדל בין הנשים". ובמגיד משנה ביאר דעת הרמב"ם כי הקביעה שיהיה הבן אצל אמו עד גיל שש היא על יסוד דברי הגמ' בעירובין כאן דאפילו בן ו' בצוותיה דאימיה ניחא ליה. ולהשגת הראב"ד שהאב חייב לחנכו, מיישב המגיד משנה, דאין זה קושיא, שחינוך זה אפילו הוא אצל האם יכול הוא לחנכו לפעמים לכשיבא אצלו. וראה מה שהאריך בזה בשו"ת ציץ אליעזר (חלק טז סימן מד) ומה שנצטרף עמו מרן רבינו זצ"ל שם לפסק דינו.

שהיא מניקה את בנה אבל נותן לה יותר על שכרה דברים שהקטן צריך להן וכו', שלמו חדשיו וגמלתו אם רצתה המגורשת שיהיה בנו אצלה אין מפרישין אותו ממנה עד שיהיה בן שש שנים גמורות אלא כופין את אביו ונותן לו מזונות והוא אצל אמו, ואחר שש שנים יש לאב לומר אם הוא אצלי אתן לו מזונות ואם הוא אצל אמו לא אתן לו מזונות, והבת אצל אמה לעולם ואפילו לאחר שש".

ומשיג עליו הראב"ד: "אין הדעת סובלת שנכוף את האב להפריש בנו ממנו עד שיהא